

Топольник В. В.,

здобувач кафедри юридичної психології
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: головний спеціаліст
Департаменту персоналу, організації
освітньої та наукової діяльності
Міністерства внутрішніх справ України,
кандидат юридичних наук, доцент
Кісілюк Е. М.

ЮРИДИКО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОБ'ЄКТА КРАДІЖКИ

Поточна криміногенна обстановка в Україні є досить складною. Злочинність набуває все нових і більш небезпечних якостей. Це обумовлено складною політичною, економічною та соціальною ситуацією, яка склалася в нашій державі за останні роки. В умовах кардинальних соціально-економічних, політичних та інших перетворень проявляється негативне, знехтувальне ставлення до життя, здоров'я, недоторканності, власності особи. До чинників, які суттєво вплинули на погіршення криміногенної ситуації в країні, на нашу думку, належать: збройний конфлікт на Донбасі, фінансово-економічна криза, погіршення рівня життя населення, зростання безробіття, збільшення кількості соціально незахищених верств населення, збільшення кількості осіб із поствоєнним синдромом, різке збільшення міграції населення.

Також з'явилася величезна кількість біженців, переміщених осіб з АР Крим, Донецької та Луганської областей, і водночас на руках у людей опинилася велика кількість вогнепальної зброї та вибухових пристроїв. Крім того, відповідно до ухваленого Верховною Радою в квітні 2014 р. Закону України «Про амністію» 15 200 засуджених було достроково звільнено з місць позбавлення волі, що також сприяло зростанню злочинності. До таких, що прогресують, видів злочинів належить і крадіжка – таємна форма заволодіння чужим майном.

Розбираючи психологічну складову крадіжки варто вказати, що концепція становлення передбачає, що людина відповідальна за реалізацію якомога більшого числа можливостей. Вона тільки тоді живе по-справжньому дійсним життям, якщо виконує цю умову.

Відповідно до цього, в потенційного злочинця, якщо звичайно він вчиняє крадіжку не для того, що б задовольнити потребу у звичайному існуванні, може виявитися потяг до реалізації власних можливостей шляхом отримання додаткових благ чи матеріальних ресурсів злочинним шляхом. При цьому оскільки моральна складова у нього відсутня або викривлена він намагається реалізувати свої потреби за рахунок власності, яка належить іншим особам. Такі дії можуть бути пояснені ним як потяг до «справедливого» перерозподілу ресурсів, або бажання отримати додаткові

переваги для себе. Таким чином злочинець може вчинити аморальну дію, яка в подальшому дасть йому можливість користуватися благами чи ресурсами, що йому не належать.

Саме тому задоволення його потягів не вирішить психологічну проблему, яка буде наявна у злочинця, а лише поглибить її. Така особистість буде спричиняти все нові і нові складнощі для групи людей, з якими вона буде контактувати. Адже у них є власні потреби, які вони прагнуть реалізувати і які вони реалізувати не зможуть внаслідок злочинної діяльності інших осіб.

Таким чином, крадіжка з одного боку заважатиме злочинцю реалізувати потреби вищого порядку, наприклад потреби у підтримці оточуючих, а з іншого перешкоджатиме реалізації потреб нижчого порядку у громадян, які стануть потерпілими від злочину, наприклад таких, як потреба у безпеці. Саме можна говорити про проблему крадіжки, як про комплексну проблему суспільного розвитку, що зупиняє суспільний прогрес та обумовлює деградацію суспільства.

Очевидно, що в даному випадку рівень злочинності пов'язаної із вчиненням крадіжок тісно пов'язаний з одного боку із рівнем правосвідомості громадян, а з іншого боку із рівнем задоволення ними своїх базових потреб. Так, зокрема, відсутність оптимального рівня задоволення базових потреб призводить до неконтрольованого зростання кількості корисливих злочинів.

В іншому випадку можливе погіршення соціальної захищеності суспільства та рівня безпеки кожного громадянина, вразливість громадян та суспільства в разі відсутності дієвих заходів спрямованих на подолання такої негативної тенденції буде зростати в геометричній прогресії. Такий процес буде пояснюватися соціальними змінами в суспільстві. Адже суспільство, яке буде нехтувати правовими нормами рано чи пізно стане відноситися до проблем викрадення з певним ступенем поблажливості. У той же час загальний об'єм власності очевидно не може зростати швидкими темпами, що обумовлює поступове зменшення кількості справедливо розподіленої власності та пов'язаний із її відсутністю дефіцит благ. Якщо власність буде розподілятися відповідно до норм закону ми можемо говорити про розвиток суспільства, однак коли така власність буде розкрататися навіть в мінімальних розмірах наслідки цього можуть бути неприйнятні в цілому для суспільства.

Отже, якщо ми говоримо про суспільство, як про структурований механізм побудований на принципах поваги до права, то сукупна власність не піддаватиметься небезпеці, однак, якщо суспільство побудоване на принципах несправедливого розподілу власності, більшість членів такого суспільства буде вважати, що дрібна крадіжка не спричинить значної шкоди, і після подолання моральних бар'єрів буде вчиняти відповідні злочини. Очевидно, що значна кількість крадіжок обумовить не лише відсутність правової захищеності, але і тенденцію до нівелювання норма права та моралі в цілому, в результаті чого можливе перетворення кількісних показників

злочинів у якісні, тобто зростатиме важкість вчинених злочинів та ускладнюватиметься їх кваліфікація. Правове суспільство з часом перетвориться на аморфну масу людей з корисливими інтересами байдужими до норм моралі. Це не лише обумовить деградацію суспільства, а й призведе до неконтрольованого зростання кількості насильницьких злочинів, в наслідок чого можуть загострюватися питання особистої безпеки.

Подолати такий розвиток подій можуть не лише окремі індивідуальні заходи, але і комплексні дії спрямовані на формування цивілізованого культурного суспільства, яке б надавало всебічні можливості для розвитку та самореалізації людей базуючись на принципах моралі, справедливості та поваги до прав власності інших осіб. Очевидно, що таке завдання є важливою віхою різних суспільно орієнтованих дисциплін і в першу чергу юридичної психології. Саме тому попередження крадіжок є важливим елементом психологічної науки.

На цьому етапі коли особа починає розуміти, що у неї відсутня можливість для задоволення існуючої потреби вона починає шукати всебічні шляхи для її задоволення. При цьому єдиним стримуючим фактором, що може застерегти її від вчинення злочину є саме ціннісні орієнтації, які особа засвоює в процесі виховання та розвитку. Безумовно, що якщо особа не знає, не усвідомлює або легковажно відноситься до шкідливості тих чи інших дій вона не буде переконана, що вчиняти їх не варто, адже її ніхто цьому не вчив і від цього ніхто не застерігав. Саме тому, важливим є діяльність по формуванню стійких моральних цінностей у молодого покоління та ефективна діяльність спрямована на становлення ціннісних орієнтацій. При цьому очевидно держава має дбати про надання можливостей для забезпечення хоча б мінімальних базових потреб, які б з одного боку надавали кожній особі можливість існувати, хоч би й на самому примітивному рівні, і таким чином попереджували крадіжки, а з іншого спонукали до саморозвитку схвалюваними суспільством шляхами. З цією метою доцільно з одного боку підвищувати соціальні стандарти, в першу чергу для безробітних та малозабезпечених, а з іншого, стимулювати їх до саморозвитку численними освітніми програмами та програмами спрямованими на розвиток малого і середнього бізнесу, з метою збільшення числа робочих вакансій.

Таким чином, об'єкт – ключовий фактор при відмежуванні злочинів один від одного, від малозначних діянь та від правопорушень. З'ясування об'єкта злочину дозволяє визначити соціально-політичну сутність злочину, виявити суспільно небезпечні наслідки, встановити межі дії кримінально-правової норми.

Як наслідок, основним безпосереднім об'єктом крадіжки виступають відносини власності, тобто право володіння, користування і розпорядження своїм майном. При цьому всі форми власності (державна, комунальна та приватна) охороняються рівним чином – однаково.